

Rondblik

Bericht van een zuster ver weg...

P. Schelling

Eigenlijk zou ze in ons vrijgemaakt-gereformeerde kerkgezin best het zonnetje in huis mogen heten. Want de zon schijnt er altijd. Nou ja, altijd... Ja, soms brandt hij genadeloos, als de wervelstormen in de verte de noordoostelijke passaatwind stilleggen, die gratis ventilator die altijd aanstaat. Maar het kan er in de regentijd ook geweldig plenzen, en dan veranderen wegen in de buitenwijken met een beetje helling in complete bandjirs. En als je toevallig geen paraplu hebt - hoezo paraplu? allicht ben je zonder uit huis gegaan! - en als je ook nergens schuilen kunt, ben je binnen de kortste keren tot op je huid nat. Maar och, je bent ook met een half uurtje weer droog, want 't droogt daar echt aan 't lijf. Kom daar eens om bij ons in Nederland - alle opwarming van de aarde en alle rare voorjaarszomers ten spijt.

Maar ja, we hebben het dan ook over een zuster in de tropen, 10 graden boven de evenaar. Zulke zusters hebben we natuurlijk wel meer. Zeker in die tropische gebieden waar uit zendingswerk zelfstandige gemeenten ontstonden of waar we door persoonlijke contacten zusters ontdekten en banden aanknoopten. Geen wonder, want nooit gaat in Gods wereldwijde werk de zon onder. En al die zusters hebben in ons kerkelijk handboek achterin wel een eigen plekje.

Maar er is er maar één die in de lijst van ons eigen kerkverband staat. In de PS Holland-Zuid, nader: de Classis Dordrecht-Gorinchem (p. 235v). Dus niet maar het zonnetje ergens bij de wereldwijde familie, maar het zonnetje bij ons in eigen huis om zo te zeggen. Dat moet wel een verhaal apart zijn.

Een verhaal apart

Het is natuurlijk ook een verhaal apart met die (Nederlandse) Gereformeerde Kerk op Curaçao.

Om maar ergens te beginnen: wat weten wij eigenlijk van die wereld, van dat Caribische deel van ons Koninkrijk der Nederlanden? In de oostelijke boog kleine eilanden, die de Caribische Zee van de Atlantische Oceaan scheidt, liggen bovenin de drie Bovenwindse eilanden; driemaal S, leerden we op school: het half-Franse Sint-Maarten, Sint-Eustatius en Saba. En beneden in dat Caribisch gebied liggen de drie 'Benedenwinden', die we als ABC leerden onthouden: Aruba en Bonaire, en de grootste van de drie, Curaçao, ertussenin. Ze liggen maar ca. 60 km benoorden het Zuid-Amerikaanse vasteland, en ze worden daarom wel de Venezolaanse Waddeneilanden genoemd - de hete adem van meneer Chavez' populisme waait vaak uit het zuiden aan en dan voel je zijn begerige blikken...

Staatsrechtelijk zit er - mee daardoor? - een belangrijke verandering aan te komen. Aruba heeft al jaren een 'status aparte', en de andere vijf vormen samen nog de Nederlandse Antillen. Maar die eenheid 'Antillen' gaat ontbonden worden: Curaçao en Sint-Maarten kiezen (waarschijnlijk) ook voor een 'status aparte', en Saba, Sint-Eustatius en Bonaire worden een soort gemeenten in een Nederlandse provincie. De Fransen hebben dat ook - ze noemen het Départements d'Outre Mer (DOM), overzeese departementen. Een aantal Caribische eilanden zijn dat, en ook Frans Guyana, buurland van Suriname, is zo'n DOM. Wie de kans heeft er even om een hoekje te kijken, ziet het al gauw aan de beter onderhouden

infrastructuur, maar voelt het ook direct in de portemonnee aan het prijspeil in de super, die op een hoog euroniveau ligt.

Vergeef me deze geografische en politieke intro, lezer die die wereld goed kent - een pretentie die ik helemaal niet heb. Maar voorlopig vergelijk ik de meesten van u maar met mezelf, die op school natuurlijk wel van 3xS- en ABC-eilanden had geleerd, en ook wel eens een tv-verslag van een koninklijk bezoek had gezien, maar daar bleef het wel ongeveer bij. Als je niet eens een tijdslang een lokale krant hebt gelezen en iets van de afstanden hebt geproefd - 900 km tussen Boven- en Benedenwinden, en 9000 van 'het moederland' af -, dan snap je weinig van de discussies over die wel heel ingewikkelde bestuursstructuur die het Statuut van het Koninkrijk in 1954 creëerde.

Iemand zei ginds: 'Wacht maar: als jullie weer terug zijn in Nederland, ben je "het contact" zomaar kwijt, en als je er in Nederland over praat, luisteren de mensen beleefd, maar vaak niet echt geïnteresseerd.' Klopt. Maar wanneer lees je nou eens iets meer dan een berichtje op pagina 3 of 5? Ja, net vandaag nog, de dinsdag voor Pinksteren, een item in het Journaal, en morgen dus wel in de krant: Curaçao heeft een nieuwe regering, waarin nota bene Anthony Godetts FOL meedoet - een andere coalitie was blijkbaar niet mogelijk. Maar wat dat voor de voortgaande discussie over de nieuwe status zal gaan betekenen? We zullen er wel niet veel meer van horen. De berichtgeving beperkt zich vaak tot dingen die vreemd zijn of helemaal mis - onbegrijpelijke verkiezingen of mariniers die zich misdragen. Och, eerlijk is eerlijk: het gaat om een deel van ons koninkrijk met goed 200.000 inwoners - er zijn heel wat Nederlandse steden die groter zijn...

Inderdaad, een verhaal apart. En vooral: onbekend maakt onbemind.

Onbekend maakt onbemind

Maar nu die Gereformeerde Kerk op Curaçao - ik beperk me tot het grootste van de zes eilanden.

Ze was er al eeuwen. De roomse missie heeft het eiland voor 90% RK gemaakt - je ziet het aan de grote kerken, met als uitblikker de bisschoppelijke kathedraal van Pietermaai in Willemstad. Hij was aan een grote beurt toe, en krijgt die na veel vijven en zessen momenteel dan ook. Met als gevolg dat voor het eerst sinds jaren oud-leraar en muzikaal natuurtalent Frank Francisca met zijn Antilliaans Bachkoor(!) geen plek had voor zijn Bach-Matthäus op Goede Vrijdagavond... Je merkt - om niet meer te noemen - op het eiland ook goed hoe Rome aan klantenbinding deed: als je vroeger een echte vakman was, dan had je dat bij de fraters van Scherpenheuvel geleerd!

Maar daartegenover was er de eeuwen door een Gereformeerde of Hervormde Kerk. Sinds de mannen van de West-Indische Compagnie in 1634 Curaçao op de Spanjaarden veroverden. De Fortkerk getuigt ervan - wie op z'n pc een Encarta-WP heeft en Curaçao opzoekt, ziet op een foto vanaf Van der Valks Toekanflat de regeringsgebouwen, met links van het binnenplein het paleis van de gouverneur en rechts de Fortkerk met het torentje van veel later datum. Wie heeft wel eens een kerktoeren met vijf wijzerplaten gezien? Eén zit er aan de onderkant, namelijk in het plafond van de kerk! Oorspronkelijk overigens diende het gebouw, getuige de eigenaardige balken- en pilarenstructuur, als loods om de grote zeilen te drogen te hangen...

Onze gereformeerde WIC-vaderen brachten, behalve veel slimme handelszin - ook als het om slaven ging - hun kerk en hun dominee mee. Meest voor eigen gebruik - de plaatselijke populatie en vooral de Afrikaanse slaven, van wie de onverkoopbare 'mindere kwaliteit' op doorvoerstation Curaçao bleef hangen, lieten ze voor evangelie en doop over aan de roomse

missie... In de loop van de tijd kwam er op het eiland, behalve een synagoge voor de Joodse vluchtelingen, ook een Lutherse kerk. Maar in het begin van de 19^e eeuw, bij de herinrichting van de Hervormde Kerk in Nederland, zei Koning Willem I dat die twee volgens hem weinig van elkaar verschillende kerken op Curaçao maar samen moesten gaan: de Verenigde Protestantse Gemeente was geboren. Een andere naam inmiddels voor de PKN. Want in 1934 was er alsnog een Gereformeerde Kerk op het eiland geïnstitueerd, maar die is inmiddels in de VPG opgegaan. Met haar eigen kerkgebouw, de Emmakerk, aan het begin van de ons vrijgemaakten tenminste van naam goed bekende Arowakenweg. Een heel bijzondere bijzonderheid van de VPG is dat ze nog altijd - ik meen vier - door de overheid betaalde 'formatieplaatsen' heeft - een echte 'zilveren koorde' dus.

Geschiedenis, kerkgeschiedenis. Denk je zo'n verhaal van eeuwen even in, en er komen levende mensen voor je aandacht, die om Christus' wil je liefdevolle aandacht verdienen. Maar hoe zul je ze beminnen als je ze niet kent? Dat geldt natuurlijk van heel de geschiedenis, ook van die van je eigen voorgeslacht. Maar zeker als het wel heel ver van je bed is.

Arowakenweg

De ons vrijgemaakten tenminste van naam goed bekende Arowakenweg, schreef ik. In de Gereformeerde Kerk speelde zich - wat later dan bij ons: in maart 1947 - ook een Vrijmaking af. Tussen haakjes: wie in het Handboek kijkt, ziet als tweede datum 07-05-1970 staan; dat is de datum van de scheuring van de jaren '70, die ook de gemeente op Curaçao trof. De kleine, uiteraard vakante, gemeente van na de Vrijmaking kreeg een eigen gebouwtje - voor de kenners: bij de kruising van de Schout bij Nacht Doormanweg en de Cas Coraweg; het is nu in bezit van een van de vele evangelische gemeenten van het eiland.

Een kleine vakante gemeente. We hebben er in ons kerkverband meer gehad, door de jaren heen, kleine gemeenten die geen mogelijkheid hadden een eigen predikant te beroepen. Maar als ze zich niet in een combinatie vast aan een andere gemeente verbonden, dan kregen ze van de classis altijd wel een consulent aangewezen. Bij voorkeur uit een wat kleinere gemeente, zodat hij allerlei werk, zoals huisbezoek en catechese kon meedoen - een vast consulentschap noemden we dat wel; uw knecht is al op jaren en spreekt uit ervaring. Maar als je op 9000 km van het gereformeerde moederland ligt, valt er niet zoveel te consulentschappen...

Goede raad is niet duur, moeten de Curaçaose broeders en zusters gedacht hebben. Ze behoorden, zoals al vóór de Vrijmaking, bij de (toenmalige) Classis 's-Gravenhage. Hoe dat zo kwam, ik weet het niet. Misschien omdat alle buitenlandse Nederlanders burgerlijk geregistreerd staan in Den Haag? Curaçao vroeg in die classicale kring gemeenten en predikanten om hen te komen helpen. De gemeenten stonden (een van) hun predikanten voor een halfjaar af en ontvingen voor de te maken kosten (bijv. preekvoorziening, catechese en misschien ook wel een deel van het traktement) een vergoeding van Curaçao. Een volgend halfjaar herleefde de vacature, want dan moest er gespaard worden voor het volgende... Voor de Nederlandse predikanten was dat een hele onderneming. Ze lieten hun gezin achter - een complete gezinsverhuizing voor een halfjaar kon natuurlijk niet. Er leeft nog een emeritus onder ons (ds. H.D. van Herksen), die, kinderloos als zij waren, samen met zijn vrouw afreisde. Maar dat mocht alleen als zij een werkvergunning en dus werk had - voor haar werd door een van de broeders in Willemstad een kantoorbaan geregeld. Maar aan de andere kant: voor we nog ooit over studieverlof of een 'sabbatical period' voor predikanten dachten, moet zo'n halfjaar in den vreemde toch voor deze helpers ook wel een bron van rust en inspiratie hebben betekend voor het veel drukker kerkelijk leven in het thuisland!

Maar aan deze periode van de eerste 20 jaar na de Vrijmaking kwam een verrassend einde. Midden jaren '60 werd de gedachte geboren dat er alle reden was om evangelisatiewerk te starten op het eiland. Maar daarvoor zou Nederland hulp moeten bieden. In 1966 was het zover: vanuit de Zuid-Hollandse regio, met Rijnsburg als zedende kerk, begon de eerste zendeling ds. K. Deddens met het werk. Terzijde: een enkele oudere Rijnsburgse toerist maakt nog wel eens een nostalgische rit langs de eerste 'zendingspastorie' aan de Commandeursweg nr. 15 - het huis is er nog steeds.

Acht jaar later, in november 1974, kwam er in de plaats van het eerste gebouwtje een nieuw kerkgebouw aan de Arowakenweg, een paar honderd meter verder dan de eerder genoemde Emmakerk en schuin tegenover een van de grote roomse gebouwen waar tegenwoordig pastor Simon stampvolle kerken trekt. We kennen uit het zendingsblad allemaal de driehoekige voorgevel van die kerk van ons aan de Arowakenweg, met het rode Christusmonogram, dat inmiddels is vervangen door een rood kruis en de Papiamentse naam Iglesia Reformá. Die wijziging vond z'n reden in de wens om de Gereformeerde Kerk wat minder Nederlands en wat meer Antilliaans te maken. Per slot is een aantal jaren geleden het gebouw in beheer overgedragen aan de Papiamentstalige gemeente en gehuurd door de Nederlandstalige - ik kom op die verhoudingen later nog wel terug.

Welnu, voor (overwegend roomse) Antillianen was dat XP- oftewel ChR(= Christus)-teken een raadsel - het kon wel iets van een runenteken zijn of zo. Daarom de vervanging door het voor zichzelf sprekende kruisteken en dan ook de Papiamentstalige naam van de kerk.

De Iglesia Reformá aan de Arowakenweg. Hier breek ik voor ditmaal af. Een volgende maal hoop ik verder te schrijven over de boeiende ontwikkelingen van de laatste jaren. Bij onze zuster ver weg, op dushi Kòrsou, liefelijk Curaçao - het zonnetje in ons huis!